

lek mennek, melyekben életművéről, munkájáról, szülőföldhöz való vonzalmáról szól. (*A Babeş-Bolyai Egyetem diákjai előtt 1973-ban szabadon megfogalmazott ars poetica; A 90 éves Kós Károly ünneplői körében; Az építész Kós Károly válasza a Korunk Galéria vendégeként 1975-ben.*)

A hetven esztendőes író a *Budai Nagy Antal históriája* és a *Varjú nemzetség* genesiséről vall, miszerint a *Budai Nagy Antal* tulajdonképp azoknak a kicsi embereknek a krónikája, kik „szépet álmodtak, nagyot akartak”. Büszkén mondja, minden írását olyannak akarta, hogy az(ok) „ne csúfolják meg Mikes Kelemen, Petőfi Sándor és Ady Endre áldott emlékezetét”. Az egyetem diákjai előtt életútját és a körülményeket ecsegette, minduntalan hangoztatván, mily öröme tellett mindig az építésben („nagy dolog alkotni”), s hogy minden cselekedete nyílt volt, melyet az idő s a helyzet határozott meg. „Csak annak van értéke, amit az ember a saját talajából növeszt ki” – s közben Bartókot és Kodályt hozza föl példának, kik saját népükből merítettek, akárcsak Arany, Petőfi, Katona József. Itt hangzik el: kötelessége az embernek, hogy a maga népét szolgálja, aki kihúzza magát ez alól, az népének árulója.

A kilencvenkét éves író a kezdő lépéseket említi, ahonnan jött: a kolozsvári Református Kollégiumot, melyet Apáczai Csere János alapított, s amit öneki jelentett: „ebben a szellemben növekedtem fel”. Elfogódottan, nagy szerénységgel mondja: „sokban tévedtem, de sokban talán igazam volt”. Jólesik neki és örömmel nyugtázza, hogy a fiatal építészek igazolják az ő törekvéseit. Más helyütt panaszkodik: „nincs semmi gondom, s ez nagy baj; addig él az ember, amíg van dolga és gondja”.

A Kós Károly hangját megörökítő hanglemez a *Tanya a hegyen* egyik részletével zárul: „Fél Kalotaszeget láthatom innen a tanyáról és a Dimbu Cruciáról meg a Riszgeről, úgy, hogy megösmérem a falukat és a határokat és fél Kalotaszegen túl megláthatom innen fél Erdélyország hegyláncait, gerinceit és csúcsait a Meszesi-hegyektől a Láposi- és Besztercei hegyekig és a Kelemen havasig. Ezt mind láthatja az én szemem innen, és mindig, amikor csak akarom, és ez mind az enyém, és senki sem veheti el tőlem, amíg itt élhetek...”

E szép, vallomásos hanggal szemlénk be is fejeződhetne. De a romániai magyar hanglemezek – ígért – folyamatossága, illetve abba vetett hitünk kell, hogy legyen a zárókép. Várakozásunkat csak növeli, hogy az *Electrecord* több, archív anyagra támaszkodó hanglemez elkészítését tervbe vette.

Szakolczay Lajos

Jugoszláviai magyar hanglemezek

A jugoszláviai magyar író, színész és előadóművész nem oly ismert, mint romániai kollégái: jugoszláviai magyar hanglemezeiről úgyszólván nem is beszélhetünk. Próbálkozásokról igen. Abban a reményben, hátha a jövő változást hoz, s az eddig megjelent két *Symposion*-lemezt újabbak követik, s egyszer talán lehetőség nyílik a (szabadkai és újvidéki) rádió és az újvidéki televízió hangarchívumának feltárására is. Sok színész önálló estjéről hallottunk (Árok Ferenc, Jónás Gabriella, Daróczy Zsuzsa, Bicskei István, Soltis Lajos, Ladik Katalin), amelyek megérdemelnék a hanglemezeire rögzítést. S vajon Sinkó Ervin, Majtényi Mihály fölolvását nem lehetne-e valamelyik ar-

chívumból előkeresni; s a nagy öregek (Herceg János, a Híd-alapító Lévay Endre, Lőrinc Péter) is ösztönözhetnék egy-egy hanglemez elkészítését. A jugoszláviai magyar művelődés még kellően nem figyelt föl erre a népszerűsítő, s egyben muzeális (megőrző) tevékenységre, mely a hagyománykutatás és -ápolás egyik – jövőben sokszorosan visszatérülő – része lehetne.

Ma még csupán három jugoszláviai magyar lemezt ismerünk: az egyik – *Ladik Kataliné* – félig-meddig magánvállalkozásban készült és a hangpoétika (a vizuális költészet hanggal való megjelenítése) tárgykörébe tartozik (1976 – Belgrád). A másik kettő az újvidéki folyóirat, az *Új Symposion* mellékleteként jelent meg (kis hányada önálló terjesztésben is kapható volt); *Domonkos István*: Kuplé; Tiszáról fúj a szél (mindkettő 1979-ben).

Domonkos István nagy verse, a *Kormányeltörésben* számtalan pódiumon, több művész tolmácsolásában elhangzott már, s a huszadik századi magyar líra értéke. A *Kuplé*, mely a költő megzenésítésében és előadásában került lemezre – Domonkos korábban híres dzsesszmuzsikus volt –, valójában a *Kormányeltörésben* című költeménnyel megkezdett utat folytatja. A „dicső Magia Polla” refrénként való ismétlődése, s a rímek szándékolt összecsendítése igazi kuplé-hangulatot eredményez. Minde mögött ott a kiábrándult, a gyermekkort elvesztő, sokszor megcsalatozott költő fájdalma. „s szaporodtak az idiódiák / a leltározó finanszok / nagy anyánk dicső Magia Polla / reszkettem de mégis / beálltam a sorba / rimérek poéterek rimászok / ítészek ideászok kritikászok / miért ástok / a levegőbe futóárkot / s ég-e a veréb tolla / dicső Magia Polla”.

Domonkos előadóművésznek is kiváló, szétszedi a verset, dallamot ismét, s ahol a szöveg úgy kívánja – „eljönnek végül az úri hentesek / a hamvasztóipari bennfentesek” – kakofóniába, hörgésekbe megy át a hangja. A *Kuplé* interpretálása nagy előadóművészi pillanat.

A *Tiszáról fúj a szél* (*Symposion* lemezek 2.) népzenei jellegű: a csókai Móra Ferenc Művelődési Egyesület ifjúsági citerazenekarának három népdalelőadását rögzíti (*Kék ibolya bűnnek hajtja a fejét, Volt egy lovagom... , Az anyósom olyan tiszta*). A felvétel értékét Burány Béla szavaival érzékeltetjük: „A *Tiszáról fúj a szél* kislemez valamennyi dallama a még Bartók által meghatározott, régi stílusú, ősi dallamaink közül való, elsősorban az Alföld dallamcsoportjából. Tiszta forrásból kínálnak tehát, szinte csak kortynyt, szíves kínálással. Az előadott változatok Vajdaságban kerültek szalagra, a Tisza-vidék bácskai és bánáti oldalán”.

Szokolczay Lajos